

Yhteistyön maakunta • Samarbetets landskap • Cooperative region

LAUSUNNOT JA VASTINEET

Keski-Pohjanmaan maakuntastrategia 2050 ja maakuntaohjelma 2026–2029

Keski-Pohjanmaan maakuntaohjelman ympäristöselostus

Maakuntahallitus 22.9.2025 § 80

Maakuntavaltuusto 27.11.2025 § x

Keski-Pohjanmaan maakuntastrategia 2050 ja maakuntaohjelma 2026–2029 sekä maakuntaohjelman ympäristöselostus

Keski-Pohjanmaan maakuntastrategia 2050 ja maakuntaohjelma 2022–2025 sekä maakuntaohjelman ympäristöselostuksen luonnos oli julkisesti nähtävillä ja lausunnoilla 16.6.–28.8.2025. Nähtävillä pito toteutti viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista annettua lakia (200/2005).

Lakiin alueiden kehittämisestä ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan toimeenpanosta (756/2021) perustuva maakuntastrategia ja -ohjelma on valmisteltu sidosryhmiä osallistavassa prosessissa yhteistyössä Keski-Pohjanmaan liiton ja alueen kuntien, elinkeinoelämän, valtion aluehallinnon, tutkimus- ja oppilaitosten sekä järjestöjen ja muiden toimijoiden kanssa. Tavoitteena on muodostaa kuva Keski-Pohjanmaan menestyksen edellytyksistä, tulevaisuuden tavoitetilasta sekä sen saavuttamiseksi tarvittavista keinoista tavalla, johon kaikki maakunnan keskeiset toimijat ja yhteistyökumppanit voivat sitoutua.

Maakuntastrategia 2050 linjaa pidemmän aikavälin strategiset tavoitteet maakunnan tulevaisuuden tavoittilaan pääsemiseksi. Maakuntaohjelma 2026–2029 määrittelee strategiaan pohjautuen seuraavan neljän vuoden kehittämisen painopisteet. Maakuntastrategian ja -ohjelman hyväksymisestä päättää Keski-Pohjanmaan maakuntavaltuusto.

Maakuntastrategian ja -ohjelman liitteenä esitetään maakunnan älykkään erikoistumisen keskeiset strategiset painopisteet, jotka edistävät maakunnan osaamista, erikoistumista ja kilpailukykyä ja ovat edellytys Euroopan unionin alue- ja tutkimusrahoitusvälineiden käytölle. Älykkään erikoistumisen tavoitteet on yhteensovitettu maakuntaohjelman tavoitteiden kanssa osana valmisteluprosessia.

Keski-Pohjanmaan maakuntaohjelman 2026–2029 ympäristövaikutusten arviointi on valmisteltu Keski-Pohjanmaan liitossa yhteistyössä SOVA-ryhmän kanssa. Ympäristövaikutusten arviointia koordinoiva SOVA-ryhmä seurasi arvioinnin etenemistä ja kokoontui säännöllisesti valmisteluprosessin aikana arvioimaan maakuntaohjelman ympäristövaikutuksia.

Maakuntastrategian vision 2050 mukaisesti Keski-Pohjanmaan tavoitteena on olla hyvinvoinnin, tuottavuuden ja kasvun menestyvä maakunta. Tavoitteen saavuttamisen mahdollistavat maakuntaohjelman 2026–2029 kolme kehittämisteemaa; hyvinvoiva asukas ja yhteisö, kestävä elinympäristö ja monipuoliset elinkeinot sekä niihin sisältyvät kehittämistoimenpiteet.

Kehittämisteemoihin sisältyvät poikkileikkaavat teemat vahvistavat vision ja kehittämistoimenpiteiden toteuttamista jokaisessa kolmessa kehittämisteemassa. Poikkileikkaavat teemat ovat: saavutettavuus, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta (TKI), kansainvälisyys sekä kokonaisturvallisuus ja huoltovarmuus.

Lausunnot ja vastineet

Lausuntoja saapui määräajassa yhteensä 21 kappaletta. Alla olevassa taulukossa on yhteenveto lausuntojen määrästä.

KOOSTE	
lausuntoja (kpl)	21
maakuntastrategia	20
maakuntaohjelma	20
älykkään erikoistumisen strategia	5
ympäristövaikutusten arviointi	4

Lausunnon antoivat seuraavat tahot:

Centria-ammattikorkeakoulu Oy
Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus (SOVA)
Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus (Y)
Geologian tutkimuskeskus GTK
Kannuksen kaupunki
Kaustisen seutukunta
Keski-Pohjanmaan hyvinvointialue
Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymä
Keski-Pohjanmaan kulttuuriliitto ry
Keski-Pohjanmaan liikunta ry (Kepli)
Keski-Pohjanmaan yrittäjät ry
Kokkolan kaupunki
KOSTI ry
Kruunupyyn kunta
Luonnonvarakeskus
MTK Keski-Pohjanmaa
Perhon kunta
Pohjanmaan ELY-keskus
Pohjanmaan kauppakamari
Suomen metsäkeskus
Toholammin kunta

Seuraavassa on esitetty tiivistelmät (tekoälyavusteinen) lausunnoista sekä vastineet. Erillisessä taulukossa on esitetty ns. SOVA-lausunto, joka koskee ympäristöselostuksen (SOVA) sisältöä suhteessa viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista annettuun Valtioneuvoston asetukseen (SOVA-asetus). Lopussa esitetään kooste nähtävilläolon aikana saapuneista kommentteista. Nähtävilläolon ja lausunto-kierröksen aikana tulleet huomautukset on huomioitu mahdollisuuksien mukaan maakuntastrategiassa ja -ohjelmassa liitteinen.

TIIVISTELMÄ	VASTINE
<p>Centria-ammattikorkeakoulu Oy</p> <p>Maakunta rakentaa elinvoimansa monipuolisen vientiteollisuuden, vahvan teollisen ja alkutuotannon sekä vihreän siirtymän investointien varaan. Kulttuuri, koulutus ja luontomatkailu vahvistavat alueen vetovoimaa. Maakunnan kompakti koko mahdollistaa ketterän yhteistyön ja uusien ratkaisujen kokeilun. Strategioiden tulisi entistä selkeämmin yhdistää taloudellinen vahvuus, sosiaalinen hyvinvointi ja kulttuurinen elinvoima.</p> <p>Strategialuonnos on kunnianhimoinen, mutta kaipaava rohkeampia valintoja ja konkreettisia toimintalinjoja. Skenaariotyössä tulisi tarkastella vaihtoehtoisia kehityskulkuja laajemmin, ei vain tavoiteltavaa ja vältettävää polkua. Strategian painopisteiden tulisi keskittyä maakunnan omiin vaikuttamismahdollisuuksiin, kuten koulutuksen, osaamisen ja TKI-toiminnan yhdistämiseen yritysten uudistumiskykyyn.</p> <p>Maakuntaohjelma on tasapainoinen ja tunnistaa alueen vahvuudet. Sen vaikuttavuutta voisi vahvistaa painottamalla hyvinvointia ja luontomatkailua hankerahoituksessa, yhdistämällä teollisuus ja alkutuotanto huoltovarmuuden edistämiseksi, sekä korostamalla koulutustason nostoa. Mittariston realistisuus ja konkreettiset toimet esimerkiksi hiilineutraalisuustavoitteiden osalta kaipaavat kehittämistä.</p> <p>Älykkään erikoistumisen strategiassa tulisi huomioida pandemioiden vaikutukset, vahvistaa ekosysteemijättöä ja vastuullisuutta läpileikkaavina teemoina. Maakunnan pieni koko on strateginen etu, jota tulisi hyödyntää rohkeammin. Strategian monialaisuus on vahvuus, mutta sen vaikuttavuutta voi lisätä korostamalla resilienssiä, verkottuneisuutta ja konkreettisia kehittämissuunnitelmia.</p>	<p>Maakuntastrategia 2050 ja – ohjelma 2026–2029 ovat laajoja, pitkän aikavälin linjauksia, jossa aluekehitystä katsotaan laajasti. Lausuja toteaa, että kehittämällä painotusten konkretiaa ja mittariston realistisuutta ohjelma voi entistä paremmin tukea maakunnan toimijoita yhteisten tavoitteiden saavuttamisessa.</p> <p>Strategisia valintoja, priorisointia ja konkretiaa toteutetaan maakunnan kaksivuotisilla tuottavuus- ja kasvuohjelmilla, joissa linjataan maakunnan kehittämisen teemoja ja konkreettisia toimenpiteitä. Ensimmäinen ohjelma on vuosille 2026–2027 ja toinen 2028–2029. Tuottavuus- ja kasvuohjelmilla tuetaan ja rakennetaan maakunnan elinvoimaa ja uudistumiskykyä muun muassa edistämällä turvallisuutta sekä lausujan mainitsemaa osaamista ja TKI-toimintaa. Arviointi- ja ennakoimittaristoa sekä lausujan mainitsemaa skenaariotyön laajempaa hyödyntämistä kehitetään edelleen, jotta ne palvelevat entistä paremmin dynaamista aluekehitystyötä.</p> <p>Tarkennetaan luonnoksiin kokonaisturvallisuuden ja koetun arjen turvallisuuden käsitteitä.</p> <p>Lisätään älykkään erikoistumisen strategiaan maininta koronapandemiasta.</p> <p>Muilta osin lausunto ei aiheuta toimenpiteitä.</p>
<p>Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus</p> <p>Strategia- ja ohjelmakokonaisuus pohjautuu huolelliseen tulevaisuus- ja skenaariotyöhön, joka tuo esiin megatrendit, murrokset ja vaihtoehtoiset kehityskulut. Tämä luo realistisen ja joustavan pohjan maakunnan tahtotilan ja kehittämisen suunnalle. Urbanien ja maaseutualueiden kehittämistä käsitellään tasapainoisesti, ja visio sekä arvopohja korostavat luottamusta, kumppanuutta ja ekologista kestävyyttä.</p>	<p>Maakuntaohjelman lainsäädäntöviittauksia sekä seurantamittareiden kasvihuonepäästöjä koskevat luvut päivitetään soveltuvin osin.</p> <p>Muilta osin lausunto ei aiheuta toimenpiteitä.</p>

<p>Maakuntaohjelman tavoitteet ovat linjassa strategian kanssa, ja elinympäristön eri ulottuvuudet on huomioitu monipuolisesti. Arvojen ja kulttuurin moninaisuus on tunnistettu positiivisena voimavarana. Vihreän siirtymän teemat, kuten ilmastonmuutos, luonnon monimuotoisuus ja uusiutuva energia, on käsitelty laajasti. Luonnon monimuotoisuuden turvaaminen tulisi kuitenkin näkyä vahvemmin läpileikkaavana tavoitteena. ELY-keskus korostaa, että suojelun rinnalla tarvitaan ennallistamista ja luonnon-suojelua, sillä luontokato on vakava uhka.</p> <p>Maakunnalla on tärkeä rooli luonnon monimuotoisuuden edistämisessä. Maankäytön suunnittelussa tulisi tunnistaa ja turvata viherverkosto, johon kuuluvat Natura 2000 -alueet ja niiden väliset ekologiset yhteydet. Kestävä elinympäristö edellyttää luonnon-suojelun ja maankäytön yhteensovittamista.</p> <p>Ohjelmassa on tunnistettu ilmastonmuutoksen hillintä ja sopeutuminen, ja tavoitteena on hiilineutraalius vuoteen 2035. Maatalous on suurin päästölähte, joten sen osalta tarvitaan konkreettisia toimia ja esimerkkejä. Liikennejärjestelmäkirkaukset perustuvat alueelliseen suunnitelmaan, mikä tukee kestävää ja saavutettavaa liikennettä.</p> <p>ELY-keskus muistuttaa myös maakuntakaavoituksen merkityksestä strategiatyön tukena. Lisäksi ohjelmassa tulisi päivittää viittaukset lainsäädäntöön, kuten rakentamislakiin, ja tarkistaa päästötietojen ajantasaisuus.</p>	
<p>Geologian tutkimuskeskus GTK</p> <p>Kestävän elinympäristön strateginen painopiste 1, "tavoitellaan kestävää aluerakennetta ja panostetaan ympäristöarvojen edistämiseen" kohdalla on kirjattu, että "Edistetään ilmastonmuutoksen hidastamista ja ilmastonmuutokseen sopeutumista". GTK huomauttaa, että muotoilu voisi olla ilmastonmuutoksenhidastamisen sijaan ilmastonmuutoksen hillintä, koska se on yleisemmin käytetty termi. Ilmastonmuutos itsessään on luonnonmukainen ilmiö, ja ilmastonmuutoksen hillinnällä tavoitellaan ilmastonmuutoksen vaikutusten, pääasiassa ihmistoiminnasta johtuvien, hillintää.</p> <p>Ympäristöselostuksen luonnoksessa kappaleessa 3.1.3 Luonnon monimuotoisuus Keski-Pohjanmaan soiden arviointiin olisi voinut hyödyntää metsäaineistojen lisäksi tarkempia aineistoja soiden osalta. Muun muassa GTK:n turvetutkimusaineistoa raportteineen, viimeisimpiä valtakunnallisia aineistoja</p>	<p>Ilmastonmuutoksen hidastaminen muutetaan ilmastonmuutoksen hillinnäksi strategiassa, ohjelmassa ja ympäristöselostuksessa. Ympäristöselostukseen lisätään myös sisältöä turvemaihin liittyen.</p> <p>Muilta osin lausunto ei aiheuta toimenpiteitä.</p>

<p>soiden ravinteisuudesta ja suotyypeistä sekä soiden luonnontilaisuusluokitteluaineistoja hyödyntämällä katsaus olisi voinut olla vielä kattavampi.</p>	
<p>Kannuksen kaupunki</p> <p>Lausuja yhtyy Kokkolan kaupungin lausuntoon maakuntastrategian kehittämisteeman kohdan 4.3 Monipuoliset elinkeinot osalta. Elinkeinorakenteen kuvauksessa tulee ottaa vahvemmin tarkasteluun energiatuotanto, kuten tuuli- ja aurinkovoima, joilla on Kannuksessa merkittävä asema. Tarkastelu on koko maakunnan kehittymisen näkökulmasta tärkeää etenkin kun maakuntakaavaa ollaan tältä osin päivittämässä.</p> <p>Maakuntastrategian kehittämisteeman kohdassa 5.6. Energiahuollon murroksen vaikutukset tulisi mainita myös Gasgridin suunnitteleman kansallisen vedynsiirtoverkon reitin kulkeminen Kannuksen ja Kokkolan kautta ja sen tuomat mahdollisuudet.</p> <p>Maakuntastrategian kehittämisteeman kohtaan 5.7. Luonto- ja kulttuuriympäristöt tulee huomioida myös vireillä oleva Rautakurun kansallispuistohanke sekä nostaa Jokilaaksot neljänneksi matkailuelinkeinojen kehittämiseen tukeutuvaksi alueeksi Ankkurin, Viulun ja Metsäpeuran rinnalle.</p> <p>Maakuntaohjelmassa on keskeiseen rooliin nostettu elinvoimaisen maaseudun merkitys huoltovarmuudelle ja aluetason turvallisuuden kehittämiseksi. Maa- ja metsätalous on linjattu osaksi strategista painopistettä monipuolisten elinkeinojen kehittämisteemassa. Kannuksen kaupunki yhtyy Kokkolan kaupungin huomioon maatalouden sukupolven- ja omistajanvaihdosten sujuvuuden varmistamisen tärkeydestä.</p> <p>Maakuntaohjelman kehittämisteemassa Hyvinvoiva asukas ja yhteisö strategisena painopisteenä on osaavan työvoiman varmistaminen. Erityisen tärkeää on varmistaa, että Kpedun Kannuksen toimipaikassa säilyy kattava luonnonvara-alan koulutustarjonta myös Keski-Pohjanmaata laajemmin. Samalla vahvistetaan koko Suomen huoltovarmuutta.</p>	<p>Maakuntaohjelmassa luku 3.3 mainitaan alkutuotannon sukupolvenvaihdosten tärkeys. Lisätään tarkennuksena omistajanvaihdokset. Lisätään koulutukseen liittyvään osioon luku 3.2 maininta olemassa olevien vahvojen koulutusalojen, mukaan lukien luonnonvara-ala, koulutuksen säilymisen, kehittämisen ja kattavuuden varmistaminen.</p> <p>Lisätään maakuntastrategian kohtaan 5.6. maininta Gasgridin suunnitteleman kansallisen vedynsiirtoverkon linjauksesta Keski-Pohjanmaan kautta ja sen tuomista mahdollisuuksista.</p> <p>Keski-Pohjanmaata kehitetään ekologista näkökulmaa ja luontoarvoja kunnioittaen. Jokilaaksot ovat strategiassa osa Viulu-matkailuelinkeinojen kehittämisen aluetta.</p> <p>Muilta osin lausunto ei aiheuta toimenpiteitä.</p>
<p>Kaustisen seutukunta</p> <p>Maakuntastrategian ja -ohjelman tulee perustua menestyvän maakunnan skenaarioon, jossa huomioidaan myös pienten maaseutukuntien tarpeet. Strategiasta puuttuvat poliisin palvelut sekä kuntien</p>	<p>Maakuntastrategiassa todetaan, että maakuntastrategian 2050 visio ja strategiset painopisteet pohjautuvat menestyvän maakunnan skenaarioon.</p> <p>Strategiaan lisätään poliisin palvelut sekä kuntien elinvoima- (yritys, aluekehitys, työllisyys) sekä tekniset palvelut.</p>

<p>elinvoima- ja tekniset palvelut, jotka ovat keskeisiä tulevaisuuden kunnallisia tehtäviä.</p> <p>Laadukkaat julkiset palvelut, kulttuuri, turvallinen asuinympäristö ja toimivat yhteydet ovat avainasemassa osaavan työvoiman saatavuudessa. Digitaalisen kehityksen täysimääräinen hyödyntäminen on haaste osaamis- ja resurssirajoitteiden vuoksi.</p> <p>Alkutuotannon, teollisuuden ja pk-yrittäjyyden kehittämiseen tulisi panostaa nykyisen ylläpitämisen sijaan. Puolustusteollisuuden kehittäminen tarjoaa mahdollisuuksia maakunnan yrityksille, erityisesti toimitus- ja yhteistyöverkostojen kautta.</p> <p>Saavutettavuuden osalta ohjelmassa tulisi korostaa valta- ja kantateiden kehityskäytäviä sekä alemman tieverkon kunnostamista, erityisesti maaseudulla. Tieverkko on kriittinen biotalouden, uusiutuvan energian ja huoltovarmuuden kannalta. Kaustisen seudulla tärkeät kehityskäytävät ovat VT13:n Clean Energy Corridor ja KT63/KT86:n etelä-pohjoissuuntainen yhteys.</p> <p>Hyvinvoivan asukkaan ja yhteisön osalta tonttitarjonnan laatu ja sijainti ovat keskeisiä uusien asukkaiden houkuttelussa. Ehdotetaan maakunnallista tonttiohjelmaa, joka edistää vesistöjen ja jokivarrien asumismahdollisuuksia. Lisäksi esitetään selvitystä väestönsuojien sijoittamisesta.</p> <p>Kevyen liikenteen väylien rakentaminen on tärkeää turvallisuuden ja lapsiperheiden houkuttelevuuden kannalta. Maakuntaohjelmassa tulee tunnistaa alempiasteisen tieverkon merkitys ruokaturvalle, huoltovarmuudelle ja elintarvikeketjun toimivuudelle.</p> <p>Maakuntaohjelmassa digitalisaation painopisteessä korostetaan datan hyödyntämistä ja tietoliikenneyhteyksiä, mutta datan säilyttämisen merkitys jää käsittelemättä. Datakeskukset ovat keskeisiä digitaalisen infrastruktuurin solmukohtia, ja maakunnalla on hyvät edellytykset niiden sijoittumiselle. Tämä tulisi tuoda esiin ohjelmassa. Tekoälyn rooli ja sen hyödyntämismahdollisuudet julkisella ja yksityisellä sektorilla tulisi mainita erikseen. Digiosaamisen kehittäminen kaikilla koulutustasoilla ja ikäryhmissä on välttämätöntä.</p> <p>Monipuolisten elinkeinon osalta ohjelmassa tulisi huomioida alkutuotannon jalostaminen ja elintarviketeollisuus, joka on tärkeä huoltovarmuuden ja vientipotentiaalin kannalta. Suurhankkeiden, kuten</p>	<p>Alempiasteisen tieverkon merkittävyys on nostettu konkreettiseksi kehittämiskohteeksi Keski-Pohjanmaan alueellisessa liikennejärjestelmäsuunnitelmassa. Mahdollisia toimenpiteitä tarkastellaan tuottavuus- ja kasvuohjelman 2026–2027 laatimisen yhteydessä.</p> <p>Vesistöjen ennallistamisen tärkeys on nostettu esiin sekä maakuntastrategiassa että maakuntaohjelmassa. Mahdollisia toimenpiteitä tarkastellaan tuottavuus- ja kasvuohjelman 2026–2027 laatimisen yhteydessä.</p> <p>Alkutuotanto on mainittu vahvana toimialana Monipuoliset elinkeinot kehittämisteemassa. Lisätään elintarviketuotanto kehittämisteemaan.</p> <p>Maakuntaohjelmaan lisätään luonto-, kulttuuri ja hyvinvointimatkailun kehittämisen mahdollisuudet.</p> <p>Lisätään maakuntaohjelmaan hyvinvoiva asukas ja yhteisö-osioon tarkennus ”Etätyön, monipaikkaisuuden sekä asunto- ja tonttitarjonnan kehittämisen mahdollisuuksia tulee hyödyntää.” Konkreettisia toimenpiteitä voidaan tarkastella tuottavuus- ja kasvuohjelman 2026–2027 laatimisen yhteydessä.</p> <p>Maakuntaohjelman painopisteissä hyvinvoiva asukas ja yhteisö-osiossa nostetaan turvallisuuteen liittyvä yhteistyö ja toimintamallien kehittäminen. Lisäksi nykyisen EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelmakauden 2021–2027 Readiness 2030 (ent. Rearm) -uudistus tukee kaksoiskäyttöä kahdessa uudessa erityistavoitteessa. Tämä tarkennetaan maakuntaohjelman rahoitusosioon.</p> <p>Muilta osin lausunto ei aiheuta toimenpiteitä.</p>
---	---

<p>tuulivoiman ja kaivostoiminnan, vaikutukset pk-yrityksiin ovat merkittäviä, ja niiden hyödyntämiseen tarvitaan aktiivista verkostoitumista ja palvelualueita.</p> <p>Vihreän siirtymän energiaratkaisut, kuten bioenergia, aurinko- ja tuulivoima, tarjoavat kasvumahdollisuuksia erityisesti maaseudulla. Jakelu- ja siirtoverkon kehittäminen on tärkeää, jotta investointipotentiaali voidaan hyödyntää täysimääräisesti. Uusiutuvan energian käyttöpotentiaali eri mittaluokissa tulisi tuoda esiin, mukaan lukien pienet pilotit.</p> <p>Maakunnassa on mahdollisuus kehittää teollisia ekosysteemejä, joissa yhdistyvät uusiutuva energia, biotalous ja elintarviketuotanto. Vety- ja biokaasuekosysteemit ovat osa tätä kokonaisuutta. Ohjelmassa tulisi mainita tavoite laajempien ekosysteemien toteuttamisesta.</p> <p>Matkailun osalta ohjelma jää yleiselle tasolle. Kulttuuri- ja hyvinvointimatkailun potentiaali, Unesco-perintö ja verkostomainen yhteistyö tulisi nostaa esiin. Vesistöjen ekologisen tilan parantaminen ja vaelluskalojen kulun esteiden poistaminen, kuten Perhonjoen ennallistaminen, ovat tärkeitä luontomatkailun kehittämisessä. Maakuntaohjelmaan on kirjattava konkreettinen tavoite vesistöjen ekologisen tilan parantamisesta sekä vaelluskalojen kulun esteiden poistamisesta.</p> <p>Yleisesti voidaan todeta, että maakuntastrategiassa ja -ohjelmassa tulee huomioida pienten kuntien elinvoiman, asumisen ja saavutettavuuden edellytykset. Lausuja suosittelee, että maakuntaohjelmaan lisättäisiin seutu- ja kuntastrategioista nostettuja konkreettisia toimenpiteitä ja roolituksia. Seutu- ja kuntastrategiat tarjoavat operatiivista konkretiaa ja paikallista näkökulmaa maakuntaohjelmaan ja sen toteuttamiseen.</p>	
<p>Keski-Pohjanmaan hyvinvointialue</p> <p>Strategia pohjautuu kolmeen skenaarioon: menestyvä, sopeutuva ja hukattu maakunta. Tavoitteena on menestyvä maakunta, jossa Keski-Pohjanmaa on elinvoimainen, kansainvälinen ja innovatiivinen alue, joka yhdistää perinteet ja megatrendit. Hyvinvointialue pitää tärkeänä, että visio ja toimenpiteet tähtäävät tämän skenaarion toteutumiseen.</p> <p>Maakuntaohjelma 2026–2029 toimii strategian toteuttamisen tiekarttana. Se yhdistää elinkeinoelämän, väestön hyvinvoinnin ja ympäristöarvot.</p>	<p>Maakuntastrategia ja -ohjelma korostavat hyvinvoinnin ja palvelujen saatavuuden ohella yhteistyötä niin sektorien välisesti kuin monialaista kehittämistyötä ja laajaa yhteistyötä pitemmällä aikavälillä. Maakuntastrategiassa todetaan, että maakuntastrategian 2050 visio ja strategiset painopisteet pohjautuvat menestyvän maakunnan skenaarioon.</p> <p>Merkittään lausunto tiedoksi ja todetaan, ettei se aiheuta muutoksia asiakirjoihin.</p>

<p>Ohjelman vaikuttavuutta seurataan mittarein, ja sen toteutus perustuu laajaan yhteistyöhön ja rahoitukseen. Hyvinvointialue huomioi strategian linjaukset omassa ohjelmatyössään vuosille 2026–2029.</p>	
<p>Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymä</p> <p>Maakuntastrategian visio vuodelle 2050 on selkeä ja sitouttava, ja sen taustalla olevat arvot tukevat hyvin maakunnan kehitystä. Lausujan mukaan kehittämisteemoihin tulisi lisätä osaaminen tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan rinnalle (TKIO), ja sama muutos tulisi tehdä myös maakuntaohjelmaan. Oppilaitosten rooli uuden osaamisen ja teknologian siirtämisessä elinkeinoelämään on keskeinen.</p> <p>Strategiassa korostetaan koulutustason nostoa, mutta lausujan mukaan painopisteen tulisi olla osaamistason kehittämisessä kaikilla koulutusasteilla. Ammatillinen koulutus on erityisen tärkeää tulevien teollisten investointien näkökulmasta. Maakuntaohjelman painopiste "Hyvinvoiva asukas ja yhteisö" voisi nimeltään korostaa myös osaamista.</p> <p>Työ- ja opiskeluperäisen maahanmuuton edistäminen tulisi nostaa asiakirjoissa vahvemmin esiin, sillä maakunnan oma väestö ei riitä kattamaan tulevaa työvoimatarvetta. Ulkomaisten osaajien houkuttelu, koulutus ja kotouttaminen ovat välttämättömiä toimenpiteitä.</p> <p>Puhdas siirtymä ja energiamurros on huomioitu hyvin, mutta myös perinteisten teollisuudenalojen, kuten kone- ja metalliteollisuuden sekä venealan, kilpailukykyä tulee tukea. Maatalous ja elintarviketeollisuus ovat huoltovarmuuden kannalta keskeisiä ja ne on huomioitu asiakirjoissa kohtuullisesti.</p> <p>Älykkään erikoistumisen strategiassa "Uudistuva osaaminen" on hyvin esillä, ja osaamistason nostaminen koulutustason sijaan on oikea lähestymistapa. Maakuntaohjelman kehittämisteemoissa vuosille 2026–2029 on huomioitu laajasti osaamisen, koulutuksen, energiamurroksen ja digitalisaation teemat, jotka ovat myös Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymän strategiatyön kannalta olennaisia.</p>	<p>Osaamisen lisääminen tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaan (TKIO) on perustelua ja se lisätään sekä maakuntaohjelmaan- että strategiaan tarkennuksena ko. poikkileikkaavaan teemaan. Koska osaaminen on siten jo läpileikkaavalla tavalla mukana sekä strategiassa ja ohjelmassa, sitä ei ole tarvetta lisätä hyvinvoiva asukas ja yhteisö -otsikointiin. Osaaminen osana TKIO-poikkileikkaavaa teemaa kuvaa hyvin osaamisen kaikenkattavaa merkitystä maakunnassa sekä toisaalta sen vahvaa kytkentää koulutus- ja asiantuntijaorganisaatioihin.</p> <p>Muokataan maakuntastrategiaa siten, että koulutustason noston sijasta puhutaan ensisijaisesti osaamistason nostosta. Täten myös maakuntastrategia ja älykkään erikoistumisen strategia ovat paremmin linjassa keskenään.</p> <p>Maakuntaohjelmassa (luku 3.2) tunnistetaan osaan työvoiman saatavuuden, mukaan lukien ulkomaisen työvoiman ja kansainvälisten opiskelijoiden potentiaalinen hyödyntämisen ja integroitumisen, tärkeys. Mahdollisia toimenpiteitä tarkastellaan tuotavuus- ja kasvuohjelman 2026–2027 laatimisen yhteydessä.</p> <p>Maakuntaohjelmassa (luku 3.4.) korostetaan alueen vahvan ja monipuolisen yrityskannan jatkuvuuden turvaamista ja vahvistamista, mukaan lukien ja mainittuna veneiden valmistus, metallien jalostus ja konepajateollisuus. Lisätään maakuntaohjelman lukuun 3.4. kappaleeseen innovaatioista maininta oppilaitosten merkityksestä uuden osaamisen ja teknologian ja innovaatioiden haltuun ottamisessa ja siirtämisessä elinkeinoelämään.</p> <p>Muilta osin lausunto ei aiheuta toimenpiteitä.</p>
<p>Keski-Pohjanmaan kulttuuriliitto ry</p> <p>Maakuntastrategiassa ja -ohjelmassa tulisi selkeämmin esittää, miten maakunta houkuttelee ja pitää työvoimaa alueella. Väestön väheneminen ja</p>	<p>Maakuntaohjelmassa on nostettu esiin tekijöitä, joilla maakunta voi houkuttaa ja pitää uutta työvoimaa (veto- ja pitovoima). Tästä esimerkkeinä ovat monipaikkaisuuden mahdollisuudet, kulttuuri ja</p>

<p>muuttotappio ovat kriittisiä haasteita. Kulttuurin rooli jää asiakirjoissa epäselväksi – onko Keski-Pohjanmaa kulttuurimaakunta vain juhlapuheissa?</p> <p>Maakuntaohjelmasta puuttuu konkreettinen silta miljardiluokan hankkeiden toteuttamiseen. Työvoimapula uhkaa koko maata, ja osaava henkilöstö edellyttää laadukkaita kulttuuri- ja liikuntapalveluja. Kulttuuripalvelujen kehittämissuunnitelmat ja työnjako kuntien ja maakunnan välillä puuttuvat, vaikka laki alueiden kehittämisestä edellyttää kulttuurin edistämistä.</p> <p>Maakuntaliiton rooli kulttuurin tukemisessa jää epäselväksi. Taloudellinen tuki, neuvonta ja yhteistyö kulttuuritoimijoiden kanssa tulisi tuoda esiin. Kolmannen sektorin asiantuntemusta tulisi hyödyntää enemmän, esimerkiksi keskustelufoorumien kautta. Alueen kaksikielisyyden ja kansainvälistymisen vaikutuksia yhdyskuntasuunnitteluun ei käsitellä, eikä kansainvälisten koulujen kehittämistä mainita.</p> <p>Naapurimaakuntien, kuten Pietarsaaren ja Kalajoen talousalueiden, huomioiminen kulttuurin ja koulutuksen kehittämisessä olisi tärkeää. Kulttuuriyhteisöjen osallistaminen teemaryhmiin ja neuvottelukuntiin tulisi varmistaa.</p> <p>Skenaarioissa ei riittävästi huomioida muutosten nopeutta. Ilmastonmuutos voi tehdä Suomesta tärkeän alkutuotantoalueen, ja Keski-Pohjanmaan tulisi panostaa siihen. Kulttuuri ja yhteiskunta kohtaavat suuria haasteita, ja perinnekulttuurin tallentaminen on aloitettava nyt – myös maakunnallisesti.</p>	<p>toimivat peruspalvelut. Mahdollisia toimenpiteitä määritellään tarkemmin loppuvuodesta valmistuvassa Keski-Pohjanmaan tuottavuus- ja kasvuohjelmassa 2026–2027.</p> <p>Lausunnossa esiin nostetut asiat otetaan huomioon myös valmisteilla olevassa Keski-Pohjanmaan kulttuuristrategiassa.</p> <p>Merkitään lausunto tiedoksi ja todetaan, ettei se aiheuta muutoksia asiakirjoihin.</p>
<p>Keski-Pohjanmaan liikunta ry</p> <p>Lausuja kiittää maakuntastrategian ja -ohjelman huolellista valmistelua ja kunnianhimoista sisältöä, joka huomioi alueen erityispiirteet. Kokonaisuus tarjoaa vahvan pohjan maakunnan hyvinvoinnin, kestävyys- ja elinvoiman kehittämiselle.</p> <p>Erityisesti liikunnan ja liikkumisen huomioiminen saa kiitosta. MOVE!-mittausten sisällyttäminen hyvinvoinnin toimenpiteisiin on arvokasta, ja liikuntaympäristöjen merkitys vetovoimalle, työkyvylle ja kestäväälle elämäntavalle on tärkeä. Lausuja korostaa, että fyysinen aktiivisuus tukee oppimista, työkykyä, ikäihmisten toimintakykyä ja hillitsee sote-kustannuksia. Ilman määrätietoista liikkumisen edistämistä maakunnan elinvoima voi vaarantua.</p>	<p>Mahdollisia toimenpiteitä tarkastellaan tuottavuus- ja kasvuohjelman 2026–2027 laatimisen yhteydessä. Merkitään lausunto tiedoksi ja todetaan, ettei se aiheuta muutoksia asiakirjoihin.</p>

<p>Lausuja ehdottaa, että liikkuminen nostetaan omaksi strategiseksi kehittämisalueeksi. Liikunta tukee hyvinvointia, työvoiman saatavuutta, yhteisöllisyyttä, kestävästä kehitystä ja alueellista vetovoimaa. Se vahvistaa kaikkia strategian pääteemoja ja tukee asukkaiden aktiivista osallistumista yhteisöön.</p> <p>Liikkumattomuus on valtakunnallinen haaste, ja Keski-Pohjanmaalla on hyvät edellytykset toimia suunnannäyttäjänä sen ehkäisyssä. Strategian tavoitteet nojaavat asukkaiden toimintakykyyn, jonka kivijalka on riittävä fyysinen aktiivisuus. Ilman tätä vaarana ovat kasvavat sote-menot ja heikentynyt työkyky.</p> <p>Lausuja sitoutuu ohjelman ja strategian linjauksiin ja tarjoaa asiantuntemustaan alueellisen liikunnan, hyvinvoinnin ja yhteisöllisyyden kehittämiseksi. Liikkumisen strateginen kehittäminen on ratkaiseva osa maakunnan kestävästä tulevaisuudesta.</p>	
<p>Keski-Pohjanmaan Yrittäjät ry</p> <p>Lausuja pitää maakuntastrategiaa 2050 ja maakuntaohjelmaa 2026–2029 kattavina ja osallistavasti laadittuina. Kuitenkin korostetaan, että maakunnan tulevaisuus rakentuu yrittäjyyden ja yritysten kasvun varaan. Strategian ja ohjelman tulee olla yritysmuoniteisiä ja tukea yritysten perustamista, kasvua ja kansainvälistymistä. Yrittäjyys tulisi nähdä läpileikkaavana teemana.</p> <p>Yrittäjyyskasvatusta on vahvistettava varhaiskasvatuksesta korkeakouluihin, ja oppilaitosten sekä yritysten yhteistyötä tulee kehittää. Työvoiman saatavuuden turvaamiseksi tarvitaan koulutuksen kehittämistä ja työperäisen maahanmuuton edistämistä. Kansainvälisten opiskelijoiden sitouttaminen alueelle on tärkeää.</p> <p>Saavutettavuuden osalta Kokkolan sataman, raide liikenteen, tieverkon ja lentoaseman kehittäminen on elinvoiman kannalta kriittistä. Digitaalinen saavutettavuus, kuten laajakaista ja 5G, on turvattava koko maakunnassa.</p> <p>Vientimahdollisuuksia tulee laajentaa pk-yrityksille tukiohjelmien, verkostojen ja yhteistyön avulla. TKI-menojen nostaminen 4 %:iin BKT:sta on kannatettavaa, mutta toiminnan tulee olla yritys lähtöistä. Pk-yrityksille tarvitaan rahoitusta, neuvontaa ja kasvupolkuja.</p> <p>Työvoiman niukkuus on kasvun este. Maakuntaohjelmaan tarvitaan konkreettisia toimenpiteitä</p>	<p>Yrittäjyyden tukeminen ja yrittäjyyskasvatus on otettu huomioon sekä maakuntastrategiassa että maakuntaohjelmassa, ja konkreettisia toimenpiteitä tarkastellaan tuottavuus- ja kasvuohjelman laatimisen yhteydessä.</p> <p>Lausunnossa painotettiin yrittäjien näkökulmaa maakuntastrategiassa ja maakuntaohjelmassa. Mahdollisia toimenpiteitä tarkastellaan tuottavuus- ja kasvuohjelman 2026–2027 laatimisen yhteydessä.</p> <p>Saavutettavuuden toimenpiteitä tarkastellaan alueellisessa liikennejärjestelmäsuunnitelmassa sekä tuottavuus- ja kasvuohjelman laatimisen yhteydessä.</p> <p>Maakuntastrategian luvussa 4.3. Monipuoliset elinkeinot todetaan, että vuonna 2050 vahva vientisektori on täydentynyt myös pienillä ja keskisuurilla vientiyrityksillä. Tarkennetaan maakuntastrategian luvun 4.3. painopistettä: ”Tuetaan kasvuyrittäjyyttä vahvistamalla yritysten kasvukykyä, uudistumista, kansainvälistymistä ja viennin edistämistä” sekä ”Parannetaan yrityspalveluketjujen toimivuutta uudistamisen, kasvun ja kansainvälistymisen vauhdittamiseksi sekä viennin lisäämiseksi”. Tarkennetaan maakuntaohjelman Monipuoliset elinkeinot-osion tavoitteisiin ”Tuetaan yritysten kansainvälistymistä ja viennin edistämistä”. Mahdollisia toimenpiteitä tarkastellaan tuottavuus- ja kasvuohjelman 2026–2027 laatimisen yhteydessä.</p>

<p>työperäisen maahanmuuton vauhdittamiseksi ja palvelumalli kv-osaajille. Energian saatavuus ja kilpailukyky ovat yrityksille kriittisiä. Vety, biokaasu ja kiertotalous tarjoavat uusia mahdollisuuksia.</p> <p>Julkisissa hankinnoissa pk-yritysten osallistuminen on varmistettava. Kuntien tulee sitoutua yritysmuonenteisyyteen ja hyödyntää Elinvoimabarometriä päätöksenteossa. Yrittäjäjärjestöt tulee ottaa mukaan ohjelman toteutukseen ja seurantaan. Mittaristoa tulee täydentää yrittäjyyttä kuvaavilla mittareilla.</p> <p>Maakuntastrategia ja maakuntaohjelma muodostavat hyvän perustan alueen tulevaisuudelle. Yrittäjien näkökulmasta on kuitenkin välttämätöntä, että toimeenpanossa korostuvat:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Yrittäjyyskasvatus ja osaavan työvoiman turvaaminen. 2. Saavutettavuuden kehittäminen (satama, liikenne, digiyhteydet) sekä rataverkon ja lentoaseman vaikutusten ulottaminen koko maakunnan yrityskehittämiseen. 3. Viennin edistäminen erityisesti pk-yrityksille. 4. Yrityslähtöinen TKI-toiminta, kokeiluympäristöt ja kasvuyritysten kehityspolut. 5. Työperäinen maahanmuutto ja kv-yrittäjien palvelumalli. 6. Energian saatavuus ja vihreän siirtymän hyödyntäminen. 7. Julkiset hankinnat pk-yritysten kasvun mahdollistajina. 8. Kuntien elinkeinopolitiikan yritysmuonenteisyys ja Elinvoimabarometrin hyödyntäminen. 9. Yrittäjäjärjestöjen aktiivinen rooli ohjelmien toteutuksessa ja seurannassa. <p>Näiden toteuttaminen varmistaa, että Keski-Pohjanmaa on vuonna 2050 yrittäjyyden, kasvun ja kansainvälisyyden maakunta</p>	<p>Maakuntaohjelmaluonnoksessa hyvinvoiva asukas ja yhteisö -osiossa käsitellään osaavan työvoiman saatavuuteen liittyviä teemoja, kuten koulutus ja työvoiman saatavuus. Samoin mainitaan nuorten yrittäjyyskasvatukseen panostaminen jatkossakin. Tarkennetaan ohjelmaan: ”Tämän vuoksi koulutettujen maahanmuuttajien integroitumiseen ja työllistymiseen yrittäjänä tai työntekijänä tulisi panostaa.”</p> <p>Työvoiman saatavuuden ja osaamisen parantamiseen liittyviä mahdollisia toimenpiteitä tarkastellaan tuottavuus- ja kasvuohjelman 2026–2027 laatimisen yhteydessä</p> <p>Tarkennetaan ohjelmien seuranta ja teemaryhmien roolia maakuntaohjelmaan.</p> <p>Muilta osin lausunto ei aiheuta toimenpiteitä.</p>
<p>Kokkolan kaupunki</p> <p>Maakuntastrategia 2050 ja maakuntaohjelma 2026–2029 kokoavat alueen toimijoiden yhteisen näkemyksen maakunnan kehittämisestä. Asiakirjat ovat kattavia ja osallistavasti laadittuja, mutta niiden laajuus vaikeuttaa ydinsisältöjen hahmottamista. Nykytilan kuvaus voisi olla tiivistetty yhteen dokumenttiin, ja tulevaisuuden muutosvoimien, kuten väestön ikääntymisen ja maahanmuuton, vaikutuksia tulisi analysoida tarkemmin. Monikielisyys</p>	<p>Maakuntastrategian valmisteluvaiheessa nähtävissä olevien muutostrendien pohjalta valmistettiin kolme skenaariota, joiden pohjalta tarkasteltiin maakunnan mahdollisia tulevaisuuskuvia. Lyhemmän aikavälin osalta väestökehitykseen reagoiminen lisätään omana alalukunaan maakuntaohjelman lukuun Maakunnan tilannekuva ja kehitysnäkömät.</p> <p>Maakuntaohjelmassa tunnistetaan osaavan työvoiman saatavuuden, mukaan lukien ulkomaisen</p>

<p>nähdään tulevaisuuden rikkautena, ja kotoutumisen onnistuminen on keskeistä elinvoiman ja syrjäytymisen ehkäisyn kannalta.</p> <p>Innovaatioekosysteemin kehittäminen on nostettu strategiseksi painopisteeksi. TKI-toimijoiden, elinkeinoelämän ja julkisten toimijoiden yhteistyö on edellytys uusien yritysten syntymiselle. Kokkolan ekosysteemisopimus tukee tätä kehitystä, ja sen jatkuminen on toivottavaa. Kokkolan sataman tavoiteta vuodelle 2050 on kirjattu strategiaan, mutta kaupungin oma linjaus puuttuu.</p> <p>Maaseudun elinvoima ja huoltovarmuus on nostettu esiin, mutta maatalousyrittäjien ikärakenne vaatii toimenpiteitä sukupolvenvaihdosten ja koulutuksen osalta. Monipuolinen elinkeinorakenne on maakunnan vahvuus, ja ohjelmassa tulisi huomioida myös yksityisyritykset ja mikroyritykset. Energiatuotanto, kuten tuuli- ja aurinkovoima, tulisi sisällyttää elinkeinorakenteen tarkasteluun.</p> <p>Maaseutualueiden palvelukeskuksista tulisi keskustella kuntien kanssa, erityisesti Kokkolan osakuntien osalta. Elämyksellisyys tulisi nostaa kehittämisteesiksi, ja strategian terminologiaa olisi hyvä yhtenäistää. Strategiahierarkian selkeyttäminen ja asiakirjojen kokoaminen yhdeksi kokonaisuudeksi vahvistaisi ohjausvaikutusta.</p> <p>Teemaryhmien rooli strategian toteutuksessa ja seurannassa tulisi määritellä tarkemmin. Seurantamittareille voisi asettaa konkreettiset tavoitteet. Strategiatyö tukee myös kuntien omien strategioiden päivitystä, ja yhteistyö kuntien kanssa on keskeistä onnistuneen toteutuksen kannalta. Kokkolan kaupunki ehdottaa kuntajohtajien seurantaryhmän perustamista strategian toteutumisen seuramiseksi.</p> <p>Lausuja kiittää maakuntaliittoa valmistelutyöstä ja näkee strategian tukevan alueen kaupunkien ja kuntien kehittämistyötä.</p>	<p>työvoiman ja kansainvälisten opiskelijoiden potentiaalin hyödyntämisen ja integroitumisen, tärkeys. Mahdollisia toimenpiteitä tarkastellaan tuottavuus- ja kasvuohjelman 2026–2027 laatimisen yhteydessä. Kulttuurinen monimuotoisuus ja monikielisyys nähdään maakuntastrategiassa osana maakunnan tulevaisuuden vahvuuksia (s.10).</p> <p>Strategiassa Kokkolan sataman tavoitetilassa muutetaan sanamuotoja huomioiden, ettei Kokkolan kaupunki ole vielä määritellyt sataman tulevaisuuden tavoitetilaa vuodelle 2050.</p> <p>Maakuntaohjelmassa luku 3.3 mainitaan alkutuotannon sukupolvenvaihdosten tärkeys. Lisätään tarkennuksena omistajanvaihdokset. Lisätään koulutukseen liittyvään osioon luku 3.2 maininta olemassa olevien vahvojen koulutusalojen, mukaan lukien luonnonvara-ala, koulutuksen säilymisen, kehittämisen ja kattavuuden varmistaminen.</p> <p>Pk-yrityksen käsite pitää Tilastokeskuksen määritelmän mukaan sisällään kaikki alle 250 henkeä työllistävät yritykset. Mahdollisia pk-yritystä edistäviä toimenpiteitä tarkastellaan kasvuohjelman 2026–2027 laatimisen yhteydessä.</p> <p>Huomioidaan maakuntastrategian kappaleessa 4.3 elinkeinorakenteen kuvauksessa energiatuotannon laajempi tarkastelu, kuten aurinko- ja tuulivoima.</p> <p>Tarkennetaan ohjelmien seuranta- ja teemaryhmien roolia maakuntaohjelmaan (luku 4.1).</p> <p>Tarkennetaan oikoluvussa käsitteistö; kehittämissuhteet ja niiden alla olevat painopisteet sekä tavoitteet.</p> <p>Muilta osin lausunto ei aiheuta toimenpiteitä.</p>
<p>Kosti ry</p> <p>Lausuja kiittää maakuntastrategian ja -ohjelman kattavuutta, mutta nostaa esiin huolen kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytyksistä. Valtion suunnitelmien rahoitusleikkaukset uhkaavat järjestökentän elinvoimaisuutta, mikä vaarantaa strategian viisiossa ja kehittämisteemoissa esitetyt tavoitteet osallisuudesta, yhteisöllisyydestä ja</p>	<p>Aluetason mallia ei ole tarvetta kehittää, koska on olemassa kansallisen tason rahoitusinstrumentteja. Mahdollisia kolmannen sektorin toimintavalmiuksia parantavia toimenpiteitä tarkastellaan kasvuohjelman 2026–2027 laatimisen yhteydessä.</p> <p>Vaikka maakuntastrategian skenaarioissa on valittu ”menestyvä maakunta” pääosin tavoiteltavana kehityskulkuna, toimivat muut skenaariot merkinä ei-toivotusta suunnasta. Toteutuva kehitys</p>

<p>kokonaisturvallisuudesta. Maakunnan tulee löytää vaihtoehtoisia rahoitusmuotoja yhdistystoiminnan turvaamiseksi.</p> <p>Strategiassa korostetaan digitalisaation roolia, mutta KOSTI ry huomauttaa, että maakunta on jäljessä digiosaamisessa. Tarvitaan merkittävästi lisää resursseja ja verkostoyhteistyötä. Lisäksi kolmannen sektorin rooli puuttuu monista strategian kohdista, kuten palvelujen tuottamisesta ja tilaratkaisuista.</p> <p>Yhteisöllisyys on Keski-Pohjanmaan vahvuus, mutta sen säilyminen edellyttää panostuksia kansalaistoimintaan. Strategian tulee tukea matalan kynnyksen toimintaa, osallisuutta ja yhteenkuuluvuutta. Perinteinen yhteisöllisyys ei saa rapautua – maakunnan tahtotilan tulee olla sen vahvistaminen</p> <p>Maakuntaohjelma 2026–2029 tunnistaa teollisuuden, energian ja työvoiman muutokset hyvin, mutta kolmannen sektorin, hyvinvointi- ja terveyssektorin sekä kulttuurin ja matkailun roolia tulisi vahvistaa. Verkostoyhteistyö on keskeistä, ja siihen tulisi sisällyttää myös järjestöt. Kansainvälisten työntekijöiden kotouttaminen vaatii lisää toimenpiteitä ja tiivistä yhteistyötä oppilaitosten, yritysten ja kolmannen sektorin välillä.</p> <p>Keski-Pohjanmaan vahva yhteisöllisyys ja aktiivinen järjestötoiminta ovat alueen voimavaroja. Arvot kuten "koti, uskonto ja isänmaa" voivat kuitenkin aiheuttaa eriarvoisuutta, mikä on huomioitava kehittämisessä. Järjestöjen rooli ennaltaehkäisevässä työssä on merkittävä, ja niiden toimintaedellytykset tulee turvata vaihtoehtoisin rahoitusmuodoin, erityisesti valtion leikkausten uhatessa.</p> <p>Koulutuksen kehittäminen vaatii laajaa yhteistyötä ja harjoittelupaikkojen saatavuuden parantamista – myös järjestöjen tarjoamat paikat ovat tärkeitä erityistä tukea tarvitseville nuorille. Julkisten palvelujen rinnalla yhdistykset tuottavat hyvinvointia ja turvallisuutta, ja niiden kerrannaisvaikutukset ovat merkittäviä. SOSTE:n mukaan yksi euro järjestöille säästää julkisia kustannuksia yli 1,40 euroa.</p> <p>Turvallisuus rakentuu yhteistyölle julkisen sektorin, asukkaiden, yritysten ja järjestöjen välillä. Maaseudun kylätoiminta tukee varautumista ja huoltovarmuutta. Rahoituksessa tulee hyödyntää laajasti kansallisia ja kansainvälisiä lähteitä, mukaan lukien STEA ja EU-ohjelmat.</p>	<p>noudattaneet useita (eri skenaarioissa esitettyjä tai täysin odottamattomia) kehityspolkuja. Muutetaan menestyvän maakunnan skenaariota siten, että yhteisöllisyyden rapautumisen sijaan vahvana säilynyt kansalaistoiminta on haasteista huolimatta ylläpitänyt lausunnossa mainittuja mahdollisuuksia yhteisöllisyyden ylläpitoon. Lisätään palveluihin ja tilaratkaisuihin maininta kolmannesta sektorista julkisen ja yksityisen rinnalle.</p> <p>Tarkennetaan maakuntaohjelmaan Hyvinvoiva asukas ja yhteisö -osioon, että tuetaan yhdistysten tekemää ennaltaehkäisevää työtä.</p> <p>Muilta osin lausunto ei aiheuta toimenpiteitä.</p>
---	---

<p>Kruunupyyn kunta</p> <p>Kommunstyrelsen konstaterar att programmet och strategin är välgjord och lyfter upp rätt tematik. I strategin och programmet kunde man ännu tydligare poängtera betydelsen av regionens flygplats, också för att betydande investeringar ska genomföras.</p>	<p>Korostetaan maakuntaohjelmassa selkeämmin Kokkola-Pietarsaaren lentokentän merkitystä vientiteollisuudelle ja suunniteltujen investointien toteutumiselle.</p> <p>Lisäksi lentoaseman aluetaloudellista merkittävyyttä tarkennetaan Keski-Pohjanmaan alueellisessa liikennejärjestelmäsuunnitelmassa.</p> <p>Muilta osin lausunto ei aiheuta toimenpiteitä.</p>
<p>Luonnonvarakeskus</p> <p>Maakuntastrategian ja -ohjelman luonnokset ovat tasapainoisia ja tuovat hyvin esiin alueen kehittämiskohteet. Vahva alkutuotanto ja puhtaan energian investoinnit ovat keskeisiä tavoitteita, joilla on merkitystä myös kansallisesti huoltovarmuuden ja kokonaisturvallisuuden kannalta. Maa- ja metsätalouden vesiensuojeluun ei ole esitetty suuria muutoksia, mutta maatalouden sivuvirtojen hyödyntäminen biokaasun tuotannossa on kasvussa. Lannan ylituotanto tarjoaa mahdollisuuksia jalostukseen ja vientiin, mikä voisi vähentää vesistökuormitusta.</p> <p>Alueen turvepellot ja -metsät sekä happamat sulfaattimaat aiheuttavat haasteita vesiensuojelulle. Vaikka tehokkaita menetelmiä on kehitetty, niiden laajempi käyttöönotto vaatii yhteiskunnan tukea ja tiedon levittämistä. Vesiensuojelun vahvistaminen lisää kestävän elinympäristön kehitysteeman vaikuttavuutta ja hyödyttäisi myös matkailua.</p> <p>Maakuntaohjelman toteutuksessa teemaryhmät ja neuvottelukunnat ovat keskeisiä. Luonnoksessa ei ole erikseen ryhmiä uusiutuvalle energialle, huoltovarmuudelle tai turvallisuudelle, vaikka ne ovat strategisesti tärkeitä. Energiapuun saatavuus turpeen korvaajana on kriittinen, ja Keski-Pohjanmaalla sitä on enemmän kuin rannikkoalueilla, mutta kilpailu voi kiristyä tulevaisuudessa.</p> <p>Luonnonvarakeskus korostaa lausunnossaan vesiensuojelutoimien, energiapuun saatavuuden ja teemaryhmien rakenteen merkitystä ohjelman vaikuttavuuden ja toteutuksen kannalta.</p>	<p>Vesiensuojelu ja huoltovarmuus (ml. energiapuun saatavuus) on mukana maakuntaohjelmassa. Mahdollisia toimenpiteitä tarkastellaan tuottavuus- ja kasvuohjelman 2026–2027 laatimisen yhteydessä.</p> <p>Teemaryhmät ovat muotoutuneet valmistelun aikana ja hyväksytyt toimijoiden kanssa.</p> <p>Merkitään lausunto tiedoksi ja todetaan, ettei se aiheuta muutoksia asiakirjoihin.</p>
<p>Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK</p> <p>Maakuntastrategia: Maakuntastrategian skenaariot ovat hyvin valittuja, ja strategia painottaa osaavan työvoiman saatavuutta – erityisesti luonnonvaralan koulutuksen merkitystä alkutuotannolle ja maaseudun elinvoimalle. Maakunnan visio kaipaa tarkennusta: energia-alan korostus on yksipuolinen,</p>	<p>Otetaan pois maakuntastrategian maininnasta laajoja ennallistamishankkeita sana laajoja.</p> <p>Kylien merkitys on huomioitu strategian kappaleessa Hyvinvoiva asukas ja yhteisö.</p> <p>Alempiasteisen tieverkon merkittävyys on nostettu konkreettiseksi kehittämiskohteeksi Keski-Pohjanmaan alueellisessa</p>

<p>ja ekologisen kestävyuden arvo jää irralliseksi. Lausunnossa ehdotetaan arvoksi kokonaisvaltaista kestävää toimintaa.</p> <p>Maaseudun erityistarpeet, kuten kylien merkitys, palveluiden saatavuus ja asumisen mahdollisuudet, tulisi huomioida vahvemmin. Ennallistamishankkeiden laajuus on epäselvä ja voi antaa virheellisen kuvan resursseista – vapaaehtoisuus ja kohdentaminen ovat tärkeämpiä kuin laajuus. Maankäytön suunnittelussa tulee varmistaa maatilojen kehittämismahdollisuudet ja huomioida myös taajamien reuna-alueiden asutuksen vaikutukset.</p> <p>Liikenneyhteyksissä korostetaan alemman tieverkoston merkitystä alkutuotannolle ja energiahankkeille. Strategiassa tulisi varmistaa, että energiaprojektien tuotot hyödyttävät myös niitä kyliä, joihin vaikutukset kohdistuvat. Monipuolisten elinkeinojen kehittämisessä maatilat ja maaseutu ovat keskeisiä alustoja tulevaisuuden ratkaisuille. Alkutuotannon osaamistarpeet ovat kriittisiä, ja oppimisympäristöjen kehittämistä tulee jatkaa.</p> <p>Keski-Pohjanmaa on huoltovarmuusmaakunta, jonka vahvuuksia ovat maidon, naudanlihan ja perunan tuotanto. Kannattava ruoantuotanto on maatilojen kehityksen ydin, ja lisäpalveluiden ei tule korvata heikkoa kannattavuutta. Alierakenteen kehittämisessä korostetaan avoimuutta, yhteistyötä ja elinkeinon tukemista. Lähi- ja luomuruoan erillismaininnat eivät ole tarpeen – keskipohjalainen ruoka on aina lähiruokaa.</p> <p>Maakuntaohjelma: Lausunnossa korostetaan satamien kehittämisen merkitystä elintarviketeollisuuden kasvun tukena. Keski-Pohjanmaan maataloudessa on kertynyt merkittävä investointivelka, ja investointitahti jää jälkeen naapurimaakunnista. Maidontuotanto on alueen suurin tuotantosuunta, ja vaikka tuotantomäärä laskee, maakunnan suhteellinen osuus kasvaa. Alkutuotanto nähdään kasvualana, jonka vientipotentiaali, nuorten yrittäjien kiinnostus ja omistajavaihdokset tukevat kehitystä.</p> <p>Maakuntaohjelmassa tulisi mainita työn alla oleva alkutuotannon strategia, joka edistää kestävää tuotantoa, kiertotaloutta ja biokaasutuotantoa. Strategisissa painopisteissä korostetaan alkutuotannon kehittämistä, mutta ennallistamiseen liittyvä termistö kaipaa tarkennusta – kyseessä on suunnitelma, ei strategia. Ennallistamisen tulee perustua</p>	<p>liikennejärjestelmäsuunnitelmassa. Alempiasteisen tieverkon merkitys ja kehittämistoimenpiteet määritellään Tuottavuus- ja kasvuohjelmassa 2026–2027.</p> <p>Kansallinen ennallistamisstrategia korjataan ennallistamisasetukseksi.</p> <p>Lisätään koulutukseen liittyvään osioon luku 3.2 maininta olemassaolevien vahvojen koulutusalojen, mukaan lukien luonnonvara-ala, koulutuksen säilymisen, kehittämisen ja kattavuuden varmistaminen.</p> <p>Lisätään alkutuotannon strategia luonnoksen s. 3 listaan. Lisätään maininta luonnonvara-alan osamistarpeista monipuoliset elinkeinot -kehittämis-teemaan.</p> <p>Älykkään erikoistumisen strategiassa lisätään s. 7 painopisteiden tekstiosioon alkutuotannon kohdalle myös naudanliha.</p> <p>Älykkään erikoistumisen strategian painopisteet ovat maakunnan olemassaolevia vahvuuksia. Painopisteistä luonnonvarojen kestävä käyttö ja alkutuotanto koskee myös maa- ja metsätaloutta.</p> <p>Muilta osin lausunto ei aiheuta toimenpiteitä.</p>
--	--

<p>vapaaehtoisuuteen ja kohdistua ensisijaisesti julki- siin metsiin.</p> <p>Maankäytön suunnittelussa on tärkeää sovittaa yh- teen asuntorakentaminen ja maatilojen kehitys. Elinympäristöjen ennallistamiseen tulisi kannustaa, ei edistää. Tuotannon eettinen hyväksyttävyyden on jo Suomessa korkealla tasolla, ja ohjelmassa tulisi pain- ottaa vastuullisuudesta saatavaa lisäarvoa ja vien- timahdollisuuksia.</p> <p>Biokaasuekosysteemin kehityksessä keskeistä on biometaanin markkina, erityisesti Kokkolan LNG- terminaalin yhteyteen suunniteltava syöttöpiste. Älykkään erikoistumisen strategiassa tulisi nostaa luonnonvara-ala omaksi kärjekseen. Kannuksen op- pimis- ja TKI-ympäristö tarjoaa vahvan pohjan inno- vaatioyhteistyölle. Alueen vahva alkutuotanto ja To- holammin lomitussyksikkö vaativat lisää osaavaa työvoimaa. Kansainväliset verkostot tukevat ope- tusta, TKI-toimintaa ja vientiä.</p> <p>Ympäristövaikutusten arvioinnissa tulee huomioida toimialakohtaiset ohjelmat ja maatalouden jo ole- massa olevat ympäristötoimet. Maankäytön suunnit- telussa informatiivinen sisältö tulee erottaa sel- keästi oikeusvaikutteisesta, jotta ei synny virheelli- siä rajoituksia. Elinkeinojen kehittämisen turvaami- nen on keskeistä, erityisesti maatilojen investoin- tien osalta.</p>	
<p>Perhon kunta</p> <p>Lausuja pitää maakuntastrategiaa 2050 onnistu- neena, ja kiittää laajasta, osallistavasta valmistelu- prosessista. Strategian kehittämisteemat ja poikki- leikkaavat painotukset ovat perusteltuja ja ohjaavat maakunnan kehitystä oikeaan suuntaan. Kunta esit- tää täydennystä strategian kohtaan 4.3: yrittäjyys- kasvatus tulisi mainita osana perus- ja toisen asteen opetusta.</p> <p>Kohdassa 5.7 esitetyt aluekeskusjaot (Kannus ja Kaustinen) eivät perustu lainsäädäntöön ja ne tulisi poistaa. Maakunta muodostuu Kokkolasta, Kannuk- sesta ja seitsemästä kunnasta, eikä aluekeskuksia ole virallisesti määritelty. Strategiassa tulee huomi- oida aluekehityslaki (756/2021), erityisesti kehittä- misvastuiden osalta.</p> <p>Maakuntaohjelma 2026–2029 on linjassa strategian kanssa. Lausuja ehdottaa, että yrittäjyyskasvatus nostetaan ohjelmassa vahvemmin esiin tavoitteena tehdä Keski-Pohjanmaasta yrittäjyyskasvatuksen</p>	<p>Maakuntaohjelman Hyvinvoiva asukas ja yhteisö - osiossa (luku 3.2) todetaan, että maakunnassa tulee jatkossakin panostaa yrittäjyysosaamiseen ja nuor- ten yrittäjyyskasvatukseen. Mahdollisia toimenpi- teitä tarkastellaan kasvuohjelman 2026–2027 laati- misen yhteydessä.</p> <p>Poistetaan maakuntastrategiasta luku 5.7. mainin- nat aluekeskuksista.</p> <p>Lähijunaliikenteen edistäminen on yksi kestävän joukkoliikenteen muoto ja toteuttamisen vaihto- ehto. Alueellisen liikennejärjestelmän kehittämisen suuressa kuvassa tulee huomioida eri joukkoliiken- nemuotojen yhteensovittaminen, riittävät työ- ja koulumatkaliikennettä palvelevat linja-autoyhtey- det sekä saavutettavampi syöttöliikenne asemille.</p> <p>Muilta osin lausunto ei aiheuta toimenpiteitä.</p>

<p>edelläkävijä. Sisäisen yrittäjyyden merkitys tulisi tunnistaa maakunnan menestystekijänä.</p> <p>Lähijunaliikenteen kehittäminen on kannatettavaa, mutta ohjelmassa ei tule kohdentaa kehittämisvaroja yksinomaan rataverkon ympäristöön. Suurin osa maakunnan kunnista ja kylistä sijaitsee rataverkon ulkopuolella, joten tasapuolinen aluerakenteen kehittäminen on tärkeää.</p>	
<p>Pohjanmaan ELY-keskus</p> <p>Maakuntastrategian ja -ohjelman valmistelu on ollut osallistavaa ja hyvin organisoitua. Pohjanmaan ELY-keskus on ollut aktiivisesti mukana työpajoissa, mutta Keski-Suomen ELY-keskuksen puuttuminen on huomionarvoista, sillä se on merkittävä rahoittaja alueella. Jatkossa sen osallistaminen olisi tärkeää.</p> <p>Strategiassa on hyvin tunnistettu maakunnan maaseutumaisuus, vahva alkutuotanto ja maaseudun asumisen edellytykset elinvoiman vahvistajina. Maakunta nähdään osana laajempaa yhteistyöverkostoa, ja työvoiman saatavuus, koulutus sekä osallisuus on nostettu esiin keskeisinä tekijöinä.</p> <p>Maakuntaohjelma 2026–2029 on linjassa strategian kanssa. Ohjelman missiossa korostetaan huoltovarmuutta ja omavaraisuutta, mutta lausunnon mukaan myös alkutuotannon rooli tulisi mainita osana näitä tavoitteita. Työvoiman saatavuuden ja koulutuksen merkitys investointien toteutumiselle on hyvin huomioitu.</p> <p>Ohjelman kehittämisteemat vastaavat Pohjanmaan ELY-keskuksen maaseudun kehittämissuunnitelman painotuksia. Erityisesti hyvinvoivan asukkaan teema on onnistunut nosto, ja jatkuvan oppimisen merkitys on tunnistettu. Yhteistyötä osaamistarpeiden ennakoinnissa voisi korostaa vielä tekstiosuudessa.</p> <p>Monipuolisten elinkeinojen kehittämisessä investointien edistäminen ja osaavan työvoiman saatavuus ovat keskiössä. Toimenpiteet eri sektoreilla pohjautuvat yhteiseen strategiseen näkemykseen, mikä tukee tulevan elinvoimakeskuksen tehtäviä.</p> <p>Älykkään erikoistumisen strategiassa Team Finlandin rooli on mainittu, mutta ELY-keskukset tulisi lisätä. Ne ovat keskeisiä pk-yritysten neuvonta- ja rahoituspalveluissa, tukien kasvua, uudistumista ja kansainvälistymistä.</p>	<p>Lisätään maakuntaohjelmaan ehdotettu maininta alkutuotannon edistämisestä osana turvallisuutta, huoltovarmuutta ja omavaraisuutta. Työvoiman saatavuuden ja osaamisen parantamiseen liittyviä mahdollisia toimenpiteitä tarkastellaan kasvuohjelman 2026–2027 laatimisen yhteydessä.</p> <p>Lisätään älykkään erikoistumisen strategiaan ”ELY-keskukset (elinvoimakeskukset 1.1.2026 alkaen) ovat keskeisessä roolissa yritysten neuvonta- ja rahoituspalveluissa.”</p> <p>Muilta osin lausunto ei aiheuta toimenpiteitä.</p>

<p>Pohjanmaan kauppakamari</p> <p>Maakuntastrategian luonnoksissa nykytilaa on kuvattu laajasti, mutta lukijan kannalta taustoitusta on paikoin raskasta. Nykytilakuvaus ja skenaariovaihtoehtojen esittely voisi siirtää asiakirjan loppuun tai tiivistää, sillä skenaariovalinta on jo tehty. Sen sijaan olisi hyödyllistä analysoida tarkemmin tulevaisuuden muutosajureita ja niiden vaikutuksia maakunnan kehitysnäkyymiin.</p> <p>Maakunnan monipuolinen elinkeinorakenne on vahvuus, mutta vienti on keskittynyt harvoille suurille, ulkomaalaisomisteisille yrityksille. Tämä tekee alueesta haavoittuvan yksittäisille häiriöille. Kotimaisten vientiyritysten osuus on vain 5 %, ja niiden määrä on Suomen pienimpiä. Tavoitteena tulisi olla vientiyritysten määrän kaksinkertaistaminen vuoteen 2050 mennessä.</p> <p>Vientiä tulisi laajentaa uusille kasvualueille, kuten vihreään teknologiaan, biotalouteen, digitalisaatioon ja hyvinvointiteknologiaan. Palveluvienti tarjoaa suurta arvonlisäystä, mutta Keski-Pohjanmaa on siinä muuta maata jäljessä. Monipuolinen vientirakenne lisää alueen vakautta ja kansallista resilienssiä.</p> <p>Strategiassa tulisi tunnistaa nykytilanne ja esittää konkreettisia toimenpiteitä ja mittareita vientiyritysten määrän kasvattamiseksi. Tällä hetkellä strategialta puuttuu mittaristo, ja ohjelmassa ei ole selkeää tavoiteasetannan seuranta.</p> <p>Lisäksi on syytä pohtia, tarvitaanko näin laajaa strategia- ja ohjelmapalettia. Elinkeinoelämä toimii strategioista riippumatta, ja vaikka valmisteluprosessi tuo toimeliaisuutta, sen tuottama lisäarvo maakunnalle jää epäselväksi ilman selkeitä toteutusvastuita ja vaikuttavuuden arviointia.</p>	<p>Vaikka maakuntastrategian skenaarioissa on valittu ”menestyvä maakunta” tavoiteltavana kehityskuluna, toimivat muut skenaariot merkinä ei-toivotusta suunnasta. Toteutuva kehitys noudattanee useita (eri skenaarioissa esitettyjä tai täysin odottamattomia) kehityspolkuja. Tulevaisuuden muutostekijöiden osalta väestökehityksen muutokseen reagoiminen lisätään omana alalukunaan maakuntaohjelman lukuun 2.2</p> <p>Maakuntastrategian luvussa 4.3. Monipuoliset elinkeinot todetaan, että vuonna 2050 vahva vientisektori on täydentynyt myös pienillä ja keskisuurilla vientiyrittäjillä. Tarkennetaan maakuntastrategian luvun 4.3. painopistettä: ”Tuetaan kasvuyrittäjyyttä vahvistamalla yritysten kasvukykyä, uudistumista, kansainvälistymistä ja viennin edistämistä” sekä ”Parannetaan yrityspalveluketjujen toimivuutta uudistamisen, kasvun ja kansainvälistymisen vauhdittamiseksi sekä viennin lisäämiseksi”. Tarkennetaan maakuntaohjelman Monipuoliset elinkeinot-osion tavoitteisiin ”Tuetaan yritysten kansainvälistymistä ja viennin edistämistä”. Mahdollisia toimenpiteitä tarkastellaan kasvuohjelman 2026–2027 laatimisen yhteydessä.</p> <p>Tarkennetaan ohjelmien seuranta ja teemaryhmien roolia maakuntaohjelmaan.</p> <p>Muilta osin lausunto ei aiheuta toimenpiteitä.</p>
<p>Suomen metsäkeskus</p> <p>Lausuja kiittää maakuntastrategian 2050 ja maakuntaohjelman 2026–2029 valmistelun laajapohjaisuutta ja sidosryhmien huomioimista. Strategia tunnistaa hyvin maakunnan vahvuudet ja haasteet sekä esittää selkeän vision hyvinvoinnin, tuottavuuden ja kasvun maakunnasta vuoteen 2050 mennessä. Kehittämisteemat ja poikkileikkaavat painotukset ovat ajankohtaisia ja tukevat tavoitteiden toteutumista.</p> <p>Lausunnossa esitetään kolme kehittämisehdotusta:</p>	<p>Alempiasteisen tieverkon merkittävyys on nostettu konkreettiseksi kehittämiskohteeksi Keski-Pohjanmaan alueellisessa liikennejärjestelmäsuunnitelmassa. Mahdollisia toimenpiteitä tarkastellaan tuottavuus- ja kasvuohjelman 2026–2027 laatimisen yhteydessä.</p> <p>Turvemaiden kestävän käytön kehittäminen lisätään maakuntaohjelman ympäristöselostukseen.</p> <p>Maakuntaohjelmaa osaltaan toteuttaviin ohjelmallistukseen on mainittu Keski-Pohjanmaan liiton valmistelemat ohjelmat. Alueellisen metsäohjelman ja muiden Keski-Pohjanmaan kehittämistä</p>

<p>1) Maaseudun tieverkon kehittäminen: Alempias- teisen ja yksityistieverkon parantaminen tukee alku- tuotantoa, teollisuutta, pk-yrittäjyyttä ja palveluita. Tiestön kunto vaikuttaa myös maaseudun asumisen vetovoimaan ja huoltovarmuuteen.</p> <p>2) Turvemaiden kestävän käytön kehittäminen: Keski-Pohjanmaalla turvemaiden suuri osuus aiheuttaa erityisiä haasteita maa- ja metsätaloudelle. EU-sääntelyn, ilmastotavoitteiden ja luontoarvojen yhteensovittaminen oikeudenmukaisesti alkutuotannon näkökulmasta tulisi huomioida strategiassa ja ohjelmassa.</p> <p>3) Alueellisen metsäohjelman lisääminen: Uusi Etelä- ja Keski-Pohjanmaan metsäohjelma 2026–2030 sisältää konkreettisia toimenpiteitä, jotka tukevat maakuntastrategian ja -ohjelman toimeenpanoa. Metsäohjelma tulisi lisätä maakuntaohjelman koosteeseen toteuttavista ohjelmista</p>	<p>koskevien suunnitelmien sisällöt on otettu huomioon maakuntaohjelmaluonnoksessa. Etelä- ja Keski-Pohjanmaan metsäohjelma 2026–2027 sisältämien konkreettiset toimenpiteet huomioidaan tuottavuus- ja kasvuohjelman 2026–2027 laadinnassa.</p> <p>Muilta osin lausunto ei aiheuta toimenpiteitä.</p>
<p>Toholammin kunta</p> <p>Lausuja katsoo, että lausunnoilla olevat maakuntastrategia ja maakuntaohjelma on laadittu asianmukaisesti ja että niissä tuodaan monipuolisesti ilmi yhteistyöhön perustuva ketterä toimintatapa, joka on elinehto Keski-Pohjanmaan elinvoiman ja houkuttelevuuden vahvistamiselle, asukkaiden hyvinvoinnin edistämiseksi sekä yritysten toimintaympäristöjen parantamiselle edelleen. Keski-Pohjanmaan alkutuotanto- ja elintarviketeollisuus on huoltovarmuusnäkökulmasta merkittävä toimiala jatkossakin. Toholammin ja muiden Lestijokilaakson kuntien merkitys vahvoina ja perinteisinä maatalous- ja elintarviketuotantoalueina pitää tunnistaa maakuntaohjelmassa vahvemmin.</p> <p>Maakuntastrategian ylätasoon teemoja on tarkennettu ja taustoitettu toimenpiteiksi maakuntaohjelmassa 2026–2029. Lausuja pitää tärkeänä, että maakuntaohjelmassa painotetaan vihreän/puhtaan siirtymän hankkeita ja kehitysmahdollisuuksia maakunnassa; on ratkaisevan tärkeää, että asian arvo ja mahdollisuudet ymmärretään, että kunnilla on tasaveroiset toimintapuitteet mm. lupaprosessien osalta, ja että etenkin ajantasaisen kaavoituksen keinoin kyetään tukemaan maakunnanlaajuisesti kehittämishankkeita, jotka vahvistavat paikallista ja alueellista elinvoimaa. Lausujan näkemyksen mukaan maakuntastrategia 2050 ja maakuntaohjelma 2026–2029 antavat hyvät ja kattavat suuntaviivat Keski-Pohjanmaan synergialähtöiselle kehittämiselle. Onnistuminen myönteisten tavoitteiden</p>	<p>Alkutuotanto on mainittu vahvana toimialana Monipuoliset elinkeinot kehittämisteemassa. Lisätään elintarviketuotanto kehittämisteemaan.</p> <p>Ehdotetut puhtaan siirtymän hankkeet määritellään Tuottavuus- ja kasvuohjelmassa 2026–2027.</p> <p>Muilta osin lausunto ei aiheuta toimenpiteitä.</p>

<p>saavuttamisessa edellyttää vahvaa yhdessä tekemisen tahtoa ja maakuntaliiton onnistunutta edunvalvontaa: maakunnan menestys on myös jokaisen kunnan menestymisen edellytys.</p>	
--	--

SOVA-LAUSUNTO (Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus)	VASTINE
<p>Keski-Pohjanmaan maakuntaohjelman strateginen ympäristöarviointi (SOVA) on laadittu osana maakuntastrategian 2050 ja maakuntaohjelman 2026–2029 valmistelua. SOVA on ollut julkisesti nähtävillä ja lausuntokierroksella, ja sen aloitus-vaiheen kuuleminen toteutettiin viranomaisneuvotteluna. Lausuntoja on pyydetty ELY-keskukselta sekä muilta vaikutusalueen viran-omaisilta, ja yleisölle on varattu mahdollisuus tutustua luonnoksiin ja antaa palautetta.</p> <p>SOVA:ssa on esitetty maakuntaohjelman päätavoitteet, kehittämisteemat ja strategiset painopisteet sekä kansalliset ja kansainväliset ympäristötavoitteet. Ohjelmaan liittyvät muut strategiset asiakirjat, kuten Kokkolan ekosysteemisopimus, on mainittu, mutta niiden käsittely jää osin epä-selväksi. SOVA:n tulisi tarkemmin kuvata, miten ympäristötavoitteet on huomioitu ohjelman valmistelussa.</p> <p>Ympäristön nykytila on kuvattu kattavasti, mutta selostuksesta puuttuvat osin lähdetiedot ja tiedon ajantasaisuus. Erityisesti luonnonvarojen ja energiantuotannon osalta, kuten kaivostoiminnassa, tarvitaan päivityksiä. Ohjelman toteuttamatta jättämisen vaikutuksia on arvioitu yleispiirteisesti, mikä on perusteltua ohjelman luonteen huomioon.</p> <p>SOVA tunnistaa keskeisiksi ympäristöongelmiksi ilmastonmuutoksen, biodiversiteetin heikkenemisen, vesistöjen huonon tilan ja tulvariskit. Kehittämistoimien, kuten pk-yritysten, suurteollisuuden ja maa- ja metsätalouden, todetaan aiheuttavan sekä myönteisiä että kielteisiä ympäristövaikutuksia, mutta kielteisiä vaikutuksia ei ole avattu riittävästi.</p> <p>Vaikutusten arviointi on toteutettu taulukkotarkasteluna, jossa toimenpiteiden merkittävyys vaihtelee. Arviointi kattaa sekä välittömät että välilliset vaikutukset, mutta erityisesti välillisten vaikutusten arviointi on todettu haastavaksi. Kehittämisteemojen välillä esiintyy vuorovaikutuksia, jotka</p>	<p>Kokkolan kaupungin kestävän kaupunkikehittämisen ekosysteemisopimuksen painopisteet ja tavoitteet sekä miten kansalliset ja kansainväliset ympäristönsuojelutavoitteet on huomioitu ohjelman valmistelussa ja lisätään ympäristöselostukseen. Ympäristöselostukseen lisätään myös lähdeluettelo. Luonnonvaroja ja energiatuotantoa koskevaa kappaletta päivitetään nykytilan mukaiseksi kaivostoiminnan osalta. Keski-Pohjanmaan maakuntaohjelman 2026–2029 ympäristöselostuksen pohjana on käytetty edellisen maakuntaohjelman ympäristöselostusta. Jatkossa ympäristöselostuksen laadinnassa huomioidaan SOVA-lainsäädännön mukainen ohjeistus luettavuuden ja ymmärrettävyyden parantamiseksi.</p> <p>Muilta osin lausunto ei aiheuta toimenpiteitä.</p>

<p>vaikuttavat arvioinnin lopputulokseen. Arvioinnin mukaan kehittämiskohteilla voi olla merkittäviä myönteisiä ympäristövaikutuksia, eikä merkittäviä kielteisiä vaikutuksia ole tunnistettu.</p> <p>Yhteisvaikutusten arviointi on tehty yleisellä tasolla, mutta niiden merkitys tulisi kuvata tarkemmin. Arvioinnissa on hyödynnetty monipuolista tietopohjaa, alueellista asiantuntemusta ja sidosryhmien näkemyksiä. Arviointi täyttää SOVA-lain vaatimukset, mutta jatkossa painopisteen tulisi kohdistua erityisesti SOVA-asetuksen mukaisiin vaikutuskohteisiin.</p> <p>SOVA:ssa käsitellään kaksi vaihtoehtoa: ohjelman toteuttaminen ja nollavaihtoehto. Haitallisiin vaikutuksiin pyritään puuttumaan hanke- ja toteutus- tasolla. Ohjelman toteutumista seurataan laadullisesti teemaryhmissä ja määrällisesti indikaattorein, mutta ympäristövaikutusten seurantamenetelmät tulisi kuvata tarkemmin.</p> <p>Selostuksen luettavuutta parantaisi SOVA-lainsäädännön mukainen otsikointi, viittaukset ajantasaisiin ohjelmiin ja säädöksiin sekä lähdeluettelo. Yhteenvedossa olisi hyvä esittää selkeästi maakuntaohjelman merkittävimmät ympäristövaikutukset.</p>	
--	--

Kommentit

Maakuntastrategia 2050 ja maakuntaohjelma 2026–2029 liitteineen oli vapaasti kommentoitavana Keski-Pohjanmaan liiton verkkosivuilla 16.6.-22.8.2025. Kommenteja yksityisiltä henkilöiltä ja yhteisöiltä saapui 10 kappaletta. Ohessa on esitetty kootusti pääsisältö kaikista kommenteista. Kommenttien sisältö oli yksityiskohtaista, ja ne voidaan mahdollisuuksien mukaan huomioida syksyllä 2025 valmistuvassa tuottavuus- ja kasvuohjelmassa sekä muissa Keski-Pohjanmaan liiton alastrategioissa.

Pääsisältö kaikista kommenteista (kaikki ohjelmat):

1. **Maatalousluonto tukee ruokaturvaa ja ilmastotavoitteita**
Maatalousluonnon monimuotoisuutta voidaan edistää yksinkertaisilla toimilla, kuten niittyjen lisäämisellä ja luomutuotannolla. Tämä tukee myös vesiensuojelua ja kestävästä ruoantuotantoa.
2. **Turvetuotannon asema vaatii vahvistamista strategiassa**
Turvetuotantoa ei ole huomioitu riittävästi maakuntastrategiassa tai älykkään erikoistumisen strategiassa, vaikka alueella on turvevaroja, osaamista ja kiinnostusta. Strategiassa toivotaan konkreettisia toimenpiteitä turpeen käytön edistämiseksi.
3. **Tuulivoimateollisuus herättää huolta**
Tuulivoiman nopea kasvu nähdään uhkana luonnon monimuotoisuudelle, kulttuurimaisemille ja asukkaiden hyvinvoinnille. Rakentaminen aiheuttaa metsien hakkuuta, hiilinielujen menetyksiä ja infrastruktuurikuormitusta, jonka kustannukset jäävät veronmaksajille.
4. **Luontokadon pysäyttäminen on välttämätöntä**
Pelkkä siirtyminen hiilineutraaliin energiantuotantoon ei riitä, ellei samalla huolehdita luonnon monimuotoisuuden turvaamisesta. Erityisesti metsäpeuran elinalueet Keski-Pohjanmaalla tulisi suojella.

5. **Koulutuksen kehittämisessä tarvitaan alueellista erikoistumista**
Keski-Pohjanmaan tulisi tunnistaa valtakunnalliset koulutuksen puutteet ja panostaa osaavan työvoiman kouluttamiseen. Työllisyyslautakunnan toimintaan toivotaan joustavuutta ja elinkeinoelämän osallistamista.
6. **Yhteisöt ja kolmas sektori ovat elinvoiman tukipilareita**
Strategiassa tunnistetaan yhteisöjen ja järjestöjen merkitys maakunnan elinvoiman kannalta. Kulttuuriperinnön ja paikalliskulttuurin tukeminen vahvistaa alueen vetovoimaa.
7. **Luontomatkailussa on kasvupotentiaalia**
Monimuotoinen luonto tukee luontomatkailua, joka voi vahvistaa maaseutualueiden elinvoimaa. Metsäpeura ja muut ainutlaatuiset luontoarvot tarjoavat mahdollisuuksia kestävään matkailuun.
8. **Kiertotalous osana kestävää kehitystä**
Kiertotalous nähdään tärkeänä keinona vastata luonnonvarojen ylikulutukseen ja edistää ekologista kestävyyttä Keski-Pohjanmaalla.